

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра філософії

**Методичні рекомендації
до публікації студентських наукових робіт
у збірнику «Юнософія»**

Кривий Ріг – 2022

УДК 1:001.891-057.875(072) М 54

Методичні рекомендації до публікації студентських наукових робіт у збірнику «Юнософія». Кривий Ріг : Криворізький державний педагогічний університет, 2022. 25 с.

Автори:

Абдула А. І., к. філос. наук, доц.
Балута Г. А., к. філос. наук, доц.
Брюховецький М. М., к. філос. наук.
Козаченко Н. П., к. філос. наук, доц.
Мішалова О. В., к. філос. наук, доц.
Панафідіна О. П., к. філос. наук, доц.
Оліфер О. Є., асистент.

Рецензенти:

Семененко Л.М., канд. філол. наук, доцент.
Вавринюк Т.А., канд. філол. наук, доцент.

Методичні рекомендації до публікації студентських наукових робіт у збірнику «Юнософія» затверджено на засіданні кафедри філософії «30» червня 2022 р., протокол №12.

Методичні рекомендації до публікації студентських наукових робіт у збірнику «Юнософія» затверджено на засіданні наукової ради факультету української філології «29» серпня 2022 р., протокол № 1.

Зміст

I.	Вступне слово	4
II.	Цінності та мета збірника «Юнософія»	6
III.	Вимоги до змісту і структури студентських праць із філософії (наукова стаття та філософське есе)	10
IV.	Принципи академічної доброчесності	15
V.	Вимоги до оформлення статті	20
VI.	Оформлення літератури	22

I. Вступне слово

Шановний друже! Пріоритетним завданням сучасної освіти є сформована професійна культура та успішна самореалізація, а також турбота про суспільство, його збереження і вдосконалення. Зазначений сенс сучасної освіти вимагає виокремлення її інтелектуального, морального, творчого базового капіталу задля збереження освітнього потенціалу у ефективній функціональній якості.

Тепер подумаймо: чи може мати освіта, з якої вилучено мудрість – найкращий інтелектуальний досвід – реальний сенс? «Нерозумні тварини, які повинні турбуватися про своє тіло, безперервно зайняті тільки пошуками їжі для нього, – писав Р. Декарт, – для людини ж, головною частиною якої є розум, на першому місці повинна стояти турбота про пошук його істинної їжі – мудрості».

Важливо пригадати, що мудрість як правильне застосування інтелекту або знань не є синонімом поняттю «розум». У сучасному світі, в епоху світоглядних катастроф і глобальних ризиків, що важливо, – перспективи якісного та безпечного застосування знань в системі «людина і світ», на перший план виходить роль філософії як важливого інструменту безпекової соціальної прагматики, культури «збереження та процвітання».

Поміркуємо про освіту і науку, професійне становлення та наше майбутнє, включивши у дискурс феномен філософії і його систему переваг. Філософська думка є відображенням життєвого світу видатних особистостей, духу історії та культури, одвічного пошуку істини як ціннісної гармонії між людиною і світом. Стійкість словосполучення «істина, освіта і наука» вказує на їх синергію, генетичний зв'язок філософії, освіти і науки як її раціональної компоненти, орієнтованої на достовірні факти, принципи, закони. Освіта і наука складають енергоємний ресурс соціальної динаміки, однак відокремлені від філософії втрачають якісний потенціал, співвіднесений з філософським мисленням: ймовірнісним передбаченням, аналогією, відкриттям нових граней пізнання та встановленням смисложиттєвих сенсів у якості провідних орієнтирів освітньої практики.

З другого боку, сутнісною характеристикою освітньої культури є її всезагальність: світоглядна, ціннісна, соціальна, – на чому постійно наголошували видатні просвітителі: Піфагор, Сократ, І. Кант, Сковорода, Дж. Дьюї, А. Н. Уайтхед, подаючи філософію у якості універсального та надійного інструменту навчання і виховання, класичного принципу формування творчого, високорозвиненого суб'єкта – відповідальної особистості. Наприклад Дж. Дьюї впевнено констатував, що «виховання – це філософія у її практичному втіленні», тобто інтерпретував філософію як теорію навчання і виховання.

Однак, для того, щоб у повній мірі реалізувати себе у сфері філософії, розкрити власні наукові, творчі здібності, необхідно не лише мати глибоку теоретичну підготовку, використовувати знання з історії філософських знань,

чи спиратись на особисту думку з певного питання. Потрібно також вміти обґрунтовувати свої міркування, структурувати та відповідними чином репрезентувати результати наукової діяльності, мати змогу донести їх до широкої аудиторії, приймати участь у їх критичному обговоренні – тобто бути частинною наукової спільноти, носієм раціональної культури.

Задля сприяння цьому кафедра філософії пропонує студентам прийняти участь у різноманітних формах наукової роботи: робота у наукових гуртках, написання наукових статей та есе, підготовка доповіді й участь у дискусіях під час проведення студентської олімпіади, виступ з доповіддю на студентській науковій конференції.

За результатами усіх форм студентської наукової роботи передбачається можливість публікацій у збірнику студентських наукових праць «Юнософія».

Ці методичні рекомендації спрямовані на те, щоб допомогти студентові правильно написати та оформити публікацію у «Юнософії», розповісти про те, чим є цей збірник, яка його мета та місія, на які принципи він спирається та на які цінності орієнтується. Особлива увага приділяється вимогам до оформлення статей, міркуванням щодо особливостей раціональної культури, її особливостей та стандартів, висвітленню принципів академічної доброчесності як універсальних орієнтирів наукової діяльності.

II. Цінності та мета збірника «Юнософія»

Діяльність колективу кафедри філософії Криворізького державного університету репрезентує філософський дискурс в системі вищої освіти як засадничий потенціал формування *раціональної культури*: критичного, системного, креативного мислення, інших типів мислення – методологічної основи професійної компетентності. Традиції кафедри філософії орієнтовані на збереження зв'язку традиційного і новаторського, на інтелектуальну діалектику взаємодії зрілого педагогічного і наукового досвіду та перших спроб наукової самореалізації.

Важливим надбанням кафедри є видання фахового наукового збірника «Актуальні проблеми духовності», а також збірника студентської наукової роботи «Юнософія», вперше виданого у 2011 році. Збірник розроблено як міждисциплінарне та «демократичне» філософське видання, у якому враховано рівень та функціонально-стильові особливості «перших» наукових спроб, а також включено окремі жанри наукового, науково-навчального, науково-публіцистичного стилю, зокрема жанр філософської есеїстики, а також іншомовного перекладу.

Пригадаємо: науковий текст містить суто наукову інформацію, призначену для фахівців; науково-навчальний стиль використовують для написання підручників; науково-публіцистичний стиль висвітлює проблему у спрощеному та доступному для сприйняття форматі, есе є формою, яка має вільну композицію, що зосереджує міркування автора з приводу проблеми, переклад передбачає високий ступінь адекватності та додаткову спеціалізацію у певній сфері.

При цьому збірник відповідає принципам наукової стандартизації та вимогам наукового стилю, керується якісними критеріями оцінки матеріалів, поданих до публікації. Заявлені зразки заздалегідь орієнтовані на «наукову форму»: *предметність, актуальність, новизну, поняттєвий тезаурус, об'єктивний аналіз даних, ясну структуру і логіку викладу, аргументованість і переконливість тверджень, висновки та ін.* Мовні ознаки наукового стилю збірника включають: *використання термінів, іншомовної лексики, символів, позначень, схем, таблиць, діаграм та ін.*

Головна місія збірника – сприяти науковій творчості та співпраці студентів, магістрів, аспірантів та викладачів, мотивувати науковий інтерес, інтегрувати спільні дослідницькі результати в русло вирішення актуальних соціальних завдань, формувати вектор раціональної культури, академічних цінностей, зберігати наукові традиції і надбання кафедри та університету і головне – формувати якісне мислення, герменевтичні інструменти освітніх та пізнавальних практик, принципи академічної доброчесності.

Провідною метою збірника є допомога молодим науковцям (студентам, магістрам, аспірантам) в опануванні технологією наукового дискурсу, вдосконаленні навичок роботи з науковими першоджерелами,

правилами побудови наукового тексту, засвоєнні професійного логіко-поняттєвого апарату тощо.

Мова збірника. Офіційною мовою збірника є українська мова. Науковий дискурс, концепт, картина реальності, – мають мовну природу, отже, мова науки не може бути визначеною без достатнього володіння мовними нормами. Саме тому важливу роль у становленні майбутнього фахівця відіграє *мовленнєва компетентність*, яка синтезує загальну та мовленнєву культури, високий мовний код, грамотність у оформленні думки, що відображається у оригінальності висловлювання та переконливості суджень. *Термінологічна компетентність* передбачає опанування термінологічною системою, поняттєвим апаратом. *Комунікативна компетентність* проявляє академічну мовну поведінку і полягає у дотриманні норм наукової дискусії, усвідомленні сенсу наукової критики, толерантності, відкритості до нового, конструктивності. Провідним змістом *комунікативної компетентності* є досягнення стійких наукових результатів комунікативних стратегій. Важливим чинником комунікативної компетентності є риторика, стильова виразність як спосіб самопрезентації, наприклад, під час виступу на диспуті, конференції, написанні оригінального авторського тексту. Принагідно згадаємо формулу Сократа: «Заговори, щоб я тебе побачив».

Загальною особливістю навчального процесу та підготовчого екскурсу є намагання викладачів орієнтуватися на інтелектуальні, демократичні та академічні цінності сучасної освіти, її методологічні засади і принципи, загальновизнані авторитети класичної і сучасної філософської думки, кращі зразки програмної академічної філософської літератури, досвід успішної роботи кафедри протягом тривалого часу, врахування реальних можливостей та майбутніх перспектив.

Організація наукової роботи студентів, здійснювана викладачами кафедри суттєво підвищує якість освіти, стимулює інтелектуальний розвиток та розвиток креативних задатків, реалізує важливу освітню стратегію «навчання протягом життя».

Отже спільною метою академічної взаємодії є формування якісного мислення та професійної наукової культури шляхом успішного опанування змістової частини курсу «Філософія», дисциплін філософського спрямування, запропонованих за вибором, і в підсумку – здобуття практичних навчальних результатів на цій основі. Підсумкові результати усіх форм наукової роботи зберігаються у якості додаткових балів системи оцінювання курсу. Практична частина включає: активну участь студентів у роботі наукових гуртків та проблемних груп, щорічній Олімпіаді, щорічній науковій конференції – осмисленні актуальних філософських проблем, соціальних завдань і їх можливих рішень з позиції наукової філософської аналітики. Професійне філософське зростання і вдосконалення – гарант соціального успіху, професійної майстерності – результат успішного

опанування та практичного використання філософських знань, здобутих під час навчання у Криворізькому державному педагогічному університеті.

Участь у роботі наукового гуртка є добровільною ініціативою студента чи студентки, котрі прагнуть поглибити свої знання з певної навчальної дисципліни чи міждисциплінарної тематики. Науковий гурток являє собою форму наукової діяльності, спрямованої на формування й розвиток умінь і навичок науково-дослідної діяльності, тому участь у його роботі передбачає сумлінне виконання плану роботи гуртка та систематичне відвідування, що може результуватися у написання наукової статті чи есе за погодженням і підтримкою керівника гуртка. Участь у науковому гуртку дозволяє більш успішно підготуватися до участі у інших формах наукової діяльності студентів, зокрема, до участі в студентській олімпіаді з філософії чи до виступу на студентській конференції як в Криворізькому державному педагогічному університеті, так і в інших університетах нашої держави.

Студентська олімпіада з філософії є однією з провідних форм науково-навчальної діяльності студентів, що передбачає активність, креативність, сумлінність і системну підготовку протягом двох семестрів. Олімпіада з філософії проходить у два етапи: перший тур, як правило, відбувається у формі складання тестів з історії філософії або у формі написання есе за заздалегідь поданими питаннями. До участі у першому турі олімпіади запрошуються усі бажаючі. Однак, у другий тур олімпіади з філософії проходять лише найкращі студенти та студентки, котрі отримали найвищі бали за результатами проходження тестів чи написання есе. Другий тур олімпіади проходить у формі дискусії, до якої учасники готуються заздалегідь, маючи перелік відповідних питань та основну літературу. Найкращі олімпіадні доповіді можуть бути доопрацьовані і подані у формі статті чи есе до друку в збірнику студентських наукових робіт «Юнософія».

Студентська наукова конференція з філософії є основною формою наукової роботи, де студенти та студентки можуть представити результати своєї науково-дослідної роботи. Це можуть бути як результати участі у роботі наукових гуртків кафедри філософії, так і свої власні науково-дослідні проекти з будь-якої навчальної дисципліни кафедри філософії, виконані за погодженням і підтримкою наукового керівника (викладача кафедри). Участь у науковій студентській конференції передбачає підготовку виступу з доповіддю (і презентацією), в якому в стислій та зрозумілій формі мають бути представлені основні тези дослідження, висновки та опрацьовані джерела й наукова література. Найкращі доповіді також можуть бути доопрацьовані і подані у формі наукової студентської статті чи есе до друку в збірнику студентських наукових робіт «Юнософія».

Практичні результати наукових досліджень викладачів, аспірантів та студентів зберігаються у друкованих виданнях кафедри. Подані тексти переглядаються, рецензуються на предмет їхньої тематичної відповідності, а також відповідності вимогам щодо змісту і структури студентських праць.

III. Вимоги до змісту і структури студентських праць із філософії

Студенти можуть подавати для публікації у збірнику «Юнософія» самостійно написані під керівництвом викладача кафедри філософії наукові статті, філософські есе, які мають завершений вигляд, ретельно вичитані, відповідають вимогам, які висувуються до такого роду робіт. Коротко розглянемо ці вимоги.

Наукова стаття з філософії – це різновид наукової публікації, підготовлений переважно одноосібно (іноді у співавторстві) у відповідності з критеріями наукової раціональності та принципами академічної доброчесності.

Варто розрізняти формальні та змістовні критерії наукової раціональності (під науковою раціональністю розуміють сукупність ознак праці, згідно з якими її можна кваліфікувати як науково-дослідну, на відміну, наприклад, від публіцистичної чи пропагандистської).

До *змістовних критеріїв наукової раціональності* можна віднести: орієнтацію на пошук істини (Сократ), широкий спосіб мислення (І. Кант), критичний дух (К. Поппер).

Орієнтація на пошук істини протиставляється претензії на володіння істиною. Тому у статті варто наголошувати на тому, який стан досліджуваної проблеми на даний момент, що ще варто дослідити, на які аспекти поки що не звертали увагу або що варто переглянути у світлі нових фактів, ідей, підходів тощо.

Широкий спосіб мислення передбачає усвідомлення того, що ваша власна позиція – одна із багатьох можливих; що варто зважати на аргументи опонентів і серйозно до них ставитися (не обов'язково змінювати власну позицію, але іноді і це є доречним); продумувати контраргументи самостійно (як би міг заперечити вам гіпотетичний опонент), що сприяє усуненню можливих помилок і більш успішному просуванню на шляху до істини. Водночас необхідно розмежовувати плюралізм, який вітається у науці, та релятивізм, який не має до науки ніякого відношення. Те, що науковці можуть по-різному аргументувати та інтерпретувати, зовсім не означає, що їхні позиції в однаковій мірі істинні і прийнятні. Істина у науці, скоріше, являє собою не характеристику знання, а пізнавальний орієнтир, куди мають спільними зусиллями рухатися ті, хто має намір наблизитися до істини.

Критика науковця має бути спрямована не тільки, і навіть не стільки на альтернативні до авторських ідеї, концепції, підходи, але і на власні, адже науковець, як і будь-яка людина загалом, може помилитися. А зважаючи на те, що люди схильні шукати підтвердження своїм переконанням, вони завжди зможуть знайти їх достатню кількість, щоб обґрунтувати навіть переконання, хибні в своїй основі (і навіть не підозрюючи, що помиляються).

Що стосується *формальних критеріїв наукової раціональності*, то йдеться передусім про логічні критерії та відповідність тексту нормам

наукового стилю, нормам літературної мови, якою написана стаття, а також нормам чинного правопису.

До логічних критеріїв варто віднести *несуперечливість* (наявність суперечності – ознака хибності), *послідовність* (одна думка витікає з іншої, різні частини статті мають бути внутрішньо пов'язаними), *замкненість щодо логічного слідування* (тобто автор має приймати усі можливі наслідки тих ідей, які стверджуються і обґрунтовуються, всі твердження, що із них логічно слідують).

Науковий стиль (на відміну, наприклад, від популярного) характеризується такими ознаками:

- коректне вживання термінів і понять, значення яких можна уточнити в довідковій літературі, а також у філософських першоджерелах (особливо якщо йдеться про те, який зміст вкладав певний філософ у те чи те поняття);
- чіткість формулювань, уникання двозначностей і громіздких конструкцій;
- коректне покликання на опубліковані раніше праці (як оригінальні філософські першоджерела, так і дослідницьку літературу: монографії, статті, тези виступів на конференції тощо), без спотворення позиції автора (навіть якщо Ви з нею не погоджуєтесь);
- чітке структурування тексту (дивіться нижче: вимоги до структури наукової статті);
- використання мови в її дескриптивній функції (для опису досліджуваних явищ, порівняння їх між собою і т. ін.) та аргументативній функції (формулювання тези, яку ви маєте намір захищати чи спростовувати, наведення аргументів чи контраргументів з метою обґрунтування власної позиції, щоб вона була зрозуміла для читачів – ваших майбутніх потенційних послідовників або критиків);
- послуговування певними мовними кліше, на зразок: «Увагу науковців привертає проблема...», «Досліджувана проблема вперше була сформульована...», «Можна виділити кілька підходів до розв'язання цієї проблеми...», «Аргументи філософа на користь... полягають у...», «Згідно з концепцією...», «Як вважає...», «Автор спирається на (опонує)...», «Філософ поділяє думку...», «Якщо... стверджує, що..., то..., навпаки,...», «З цього слідує, що...», «Найбільш обґрунтованою видається позиція...», «Як зазначалось...», «Необхідно розглянути...», «З усього сказаного виходить, що...» тощо.

Існують також вимоги до *структури наукової статті*. Вона має складатися із таких елементів.

1) *Назва статті*, яка має стисло відображувати головну ідею і предмет дослідження, бажано інтригувати читача і викликати в нього бажання з нею ознайомитися.

2) *Формулювання проблеми* та обґрунтування її теоретичної та/або практичної актуальності. Оптимальний обсяг: 1-2 абзаци.

3) *Короткий аналіз джерельної бази дослідження*: пишучи статтю із філософії, вкрай бажано знайомитися не тільки із дослідницькою літературою авторитетних науковців (монографії, статті, тези доповідей тощо), але і з оригінальними філософськими першоджерелами. Усі перелічені у цій частині статті джерела мають бути наявними у списку використаних джерел, що подається наприкінці статті. Передбачається, що автор статті здійснить саме *аналіз*, тим самим уникаючи тут цитувань, опису ідей і т.п. Завершитися ця частина має виокремлення актуальних аспектів дослідження і підведенням до формулювання мети написання статті.

4) *Мета статті* має конкретизувати поставлену проблему і відображати авторське припущення щодо можливого її розв'язання. Мета формулюється за допомогою таких дієслів: довести, спростувати, аргументувати, визначити, вивчити, встановити, класифікувати, роз'яснити тощо.

5) *Основна частина*, яка за обсягом складає не менше двох третин від усього тексту. Саме у цій частині автор викладає основні результати проведеного дослідження, висловлює власну позицію щодо розглядуваного питання, наводить аргументи, аналізує ідеї та аргументи авторів, на які він спирається або яких критикує. По тексту варто давати покликання на використані джерела, вказуючи їхній номер у списку, що наводиться наприкінці статті. Покликання є обов'язковими, якщо ви наводите цитату, викладаєте чийсь позицію, яку будете підтримувати чи спростовувати, залучаєте у власний текст дискусійне положення чи маловідомий факт тощо. Оптимальний обсяг: 5-10 сторінок.

6) *Висновки* – обов'язковий елемент наукової статті, де автор підбиває підсумки проведеного дослідження, формулює узагальнені головні ідеї, які співвідносяться із метою, заявленою на початку.

7) *Список використаних джерел* має містити тільки ті джерела, які автор залучив під час написання статті і на які є покликання по тексту.

Філософське есе – це невеликий за обсягом (не більше 10 сторінок) і самостійний за змістом письмовий твір-роздум, в якому переважно у публіцистичному жанрі (а не систематично-науковому) викладається обґрунтована і впорядкована позиція автора стосовно певної філософської проблеми. На цей вид роботи також поширюється вимога слідувати нормам академічної доброчесності (про що йтиметься нижче).

Написання есе є одночасно і простим, і складним завданням: зовнішня простота приховує складність рефлексивного аналізу, особистісного ставлення до певної проблеми та спроби її самостійного розв'язання. Тому есе має характеризуватися не стільки інформаційною насиченістю та строгістю наукової мови (як це передбачає написання наукової статті), скільки наявністю влучних афоризмів відомих філософів, асоціацій, образністю, парадоксальністю та оригінальністю мислення, власних оцінок,

нестандартних міркувань. Есе не претендує на вичерпність трактування суті проблеми і запропонованого шляху її розв'язання.

Філософське есе, у порівнянні з іншими жанрами есеїстики, містить формальні ознаки і має включати такі елементи:

- заголовок;
- бажана наявність епіграфу;
- у вступі та висновках необхідно зосередити увагу на темі (проблемі);
- ключовий фрагмент, у якому описаний предмет дискусії (наприклад, вказати автора, його твір, історію та хронологію написання тощо);
- чітке формулювання тези, яка буде обґрунтовуватися чи спростовуватися;
- наявність аргументів та/або контраргументів, власних оціночних суджень;
- структурованість тексту, поєднання глибини і всебічності розгляду проблеми з доступністю презентації власної позиції;
- виокремлення абзаців на основі логічних зв'язків між фрагментами міркування: окремий абзац має містити завершену думку;
- осмислене використання філософських понять, демонстрація набутих філософських знань;
- обґрунтовані висновки, які виводяться із головної частини, містять її окремі положення в узагальненій формі, які відповідають на поставлене на початку есе питання, демонструють авторське бачення розв'язання філософської проблеми;
- перелік джерел, на які спирався автор при написанні есе, оскільки філософське есе у порівнянні з іншими видами есеїстики передбачає знайомство з іншими позиціями щодо розглядуваної теми.

Передумовами успішного написання есе є:

- ознайомлення з теоретичним матеріалом;
- обдумування особливостей заявленої теми;
- виокремлення ключової тези;
- формулювання опорного абзацу, що висвітлює короткі відомості стосовно проблеми;
- визначення того, які поняття, формулювання, ідеї, аргументи допоможуть розкрити тезу;
- складання плану викладу міркування;
- з'ясування деталей;
- добирання афоризмів, цитат;
- підготовка чорнового варіанту есе та попередня його перевірка.

При написанні есе треба уникати:

- нерозуміння суті проблеми: про що йдеться;
- відсутності змістової організації;
- розмитих формулювань;
- риторики замість аргументації;
- викладу інших позицій без покликань на них;

- повторів, непропорційності тексту;
- надмірності аргументів.

В процесі написання наукової статті чи філософського есе вкрай важливою є особиста думка автора, норми академічної етики, побудованої на принципах академічної доброчесності.

IV. Принципи академічної доброчесності

Викладачі і студенти – це частина наукової спільноти, в якій діють певні правила. Формально і законодавчо ці правила викладені у Законах України Про освіту, Про вищу освіту, у [Кодексі академічної доброчесності КДПУ](#) та інших документах.

У цьому розділі методичних рекомендацій ми представимо кілька пунктів, які важливі для дотримання академічної доброчесності. Це неважкі правила, яким треба навчитися і неухильно слідувати. Їхнє порушення зводить нанівець усю роботу і провокує суспільний осуд. Та їхнє дотримання суттєво спрощує шлях до одержання хорошого наукового результату. Тож будьмо академічно доброчесними.

Шукайте автора. Пам’ятайте, що кожен текст має автора. Неправильно вважати, що тексти, опубліковані в інтернеті, належать усім. Ще гірше думати, що тексти, вже переписані кимось без зазначення справжнього авторства, доступні для вільного використання іншими людьми і можуть бути видані за свої думки. Наприклад, можна говорити про тексти на сайтах рефератів – часто без зазначення автора або без внутрішніх посилань. Такі тексти мають дві основні вади. По-перше, найчастіше вони написані погано і викладені в інтернет для підвищення кількості переглядів. По-друге, вони написані з інших джерел: підручників, статей, монографій. Є ще одна вада – ці тексти дуже легко «нагуглити» і всі одразу дізнаються, що ви списали з чужих рефератів. Немає сенсу переписувати чужі «копіпасти» замість того, щоб прочитати справжній оригінальний текст і спертися на нього. Буває дуже соромно, коли на конференції доповідача запитують: а звідки Ви взяли ідею про ..., чому Ви думаєте, що ..., на кого Ви спираєтеся у думці про ... і таке інше, а у відповідь доповідач не має іншого варіанту, як сказати, що прочитав десь в інтернеті. Тому завжди використовуйте тільки ті джерела, в яких вказаний автор, і ви можете переконатися, що текст належить саме цьому автору. Шукайте автора! Ба більше: знаходьте автора!

Користуйтеся хорошими джерелами. Читайте й аналізуйте хороші джерела, автори яких варті довіри. Це підручники, першоджерела, статті у наукових виданнях, поважні періодичні видання, офіційна аналітика тощо. Як взнати, які джерела варто використовувати, а які – ні? Цьому треба вчитися так само, як треба вчитися довіряти чи не довіряти певним людям. З досвідом ви починаєте розумітися на цьому. А у ході написання наукової роботи вам допоможе викладач кафедри філософії. Саме він обґрунтовано зорієнтує вас на ті джерела, які варто використати, а які відкинути. Це буде ще одна сходинка до вашого власного розуміння – чим варто користуватися і як далі шукати самим. Не засмічуйте свої думки неякісною інформацією – користуйтеся хорошими джерелами!

Правильно цитуйте. Немає нічого страшного в тому, щоб цитувати інших людей. «Якщо я й бачив далі від інших, то лише тому, що стояв на плечах гігантів», писав Ньютон [[Лист Ісаака Ньютона до Роберта Гука, 1675](#)]. Навіть він спирався на роботи попередників, читав чужі праці для того, щоб

систематизувати їхні здобутки, свої думки, знайти щось нове. У цьому сенс наукової роботи. Ви ніколи не починаєте з нуля. Тим паче, коли ви студент. Один з основних смислів навчання – це знайомство з тим, що зроблене до вас. Оскільки більшість питань, які ми розглядаємо, рано чи пізно приходять у наші думки, набагато краще, коли у вас є варіанти відповідей, які ви вдосконалюєте для себе, аніж коли великими власними зусиллями ви доходите до того, що вже було відомо й раніше. Тож шукайте те, що зроблене до вас і цитуйте!

Цитування можуть бути прямі – як наведений вислів Ньютона. Такі фрагменти тексту беруться в лапки і супроводжуються покликанням на джерело в квадратних дужках. Так само з покликанням, але без лапок оформлюється непряма цитата. Наприклад, вислів про стояння на плечах гігантів дуже популярний, але сама ідея належить не Ньютону. Вже у 1159 році схоласт Іоан із Солсбері писав про те, що Бернар Шартрський порівнює дослідників з гномами, які бачать далі, аніж велетні, бо стоять на їхніх плечах (див.: [The Metalogicon of John Salisbury (Ed by MacGarry D.) Berkeley: University of California Press, 1955, p. 167]). Тут немає прямої цитати, але використовується інформація або думка іншого автора. Навіть якщо текст повністю перефразований, необхідно покликатися на автора. Бо крадіжка ідей – це такий самий плагіат, як і крадіжка тексту. Якщо є текст з пронумерованими сторінками, обов’язково вкажіть сторінку. Взагалі, зробіть все для того, щоб цитований текст можна було ідентифікувати якнайкраще. Інтернет дає можливість знайти навіть фотокопії листів Ньютона, що вже казати про підручники чи сучасні публікації – цитуйте!

Спірайтеся на актуальне. Наука розвивається, підходи змінюються і вдосконалюються. Тому не варто використовувати застарілі джерела, адже те, що в них викладене, скоріш за все вже давно переосмислене. Натомість варто пошукати сучасні дослідження. У філософській тематиці потрібно дотримуватися балансу між класичним і новітнім. Роботи багатьох філософів є класичними, а тому актуальні повсякчас. Це Платон, Арістотель, Фома Аквінський, Кант та інші філософи, ідеї яких проходять червоною ниткою крізь канву філософії. Але тут є важливий нюанс: використовуйте і цитуйте видання мовою оригіналу або спірайтеся на хороший переклад. Російські переклади дуже поширені, але вони містять багато неточностей, спровокованих ідеологічними викривленнями, – не використовуйте їх. Краще скористатися українським перекладом. Так само не варто використовувати радянські чи російські джерела – їх багато, але вони зовсім не актуальні. Не засмічуйте перелік джерел назвами робіт, які не відносяться до теми дослідження або не використовуються – спірайтеся на актуальне.

Копайте глибше. Філософська тематика дуже популярна, бо вона торкається питань, важливих для кожної людини. Але наслідком цього часто є спрощення філософських ідей, перетворення їх на вульгарні тези, або й на відверто хибні тлумачення, які дуже легко розповсюджуються і піднімають клікбейт. «Ніцше – ідеолог нацизму», «Попер – філософ для багатіїв»,

«Думка – матеріальна», «Істина десь посередині» – незважаючи на популярність – всі ці фрази, хоча й поширені, але абсолютно безпідставні. Тому вказівка авторства має ще одну перевагу: якщо, не надто розібравшись, ви використали хибну, застарілу, суперечливу думку у своїй роботі або просто дурницю – відповідальність більшою мірою буде покладена на автора думки. І ви зможете його навіть покритикувати, замість того, щоб прийняти удар на себе за вжиту нісенітницю. Філософська проблема ніколи не може мати єдине, банальне чи просте практичне розв’язання. Без сумніву, прості рішення дуже привабливі, гучні фрази легко запам’ятовуються, але від них ніякої користі. Відповіді на філософські питання не лежать на сайтах «з саморозвитку», не сховані у сторінках зі студрефератами, не розкриваються авторами блогів і медійниками. Філософські проблеми потребують наукового дослідження. Тому копайте глибше!

Перевіряйте загальновідоме. Казка про Котигорошка загальновідома, тому цілком можна написати без додаткових покликань, що ми маємо достатньо сил подолати змія плагіату за допомогою булави доброчесності. Казки, міфи, символи, анекдоти, прислів’я, популярні і банальні речі – можна віднести до загальновідомого, що не потребує покликань. В науковій роботі загальновідоме може бути використане лише у якості доречної ілюстрації і лише в обмеженій кількості. Якщо стаття містить загальновідому інформацію, то навіщо вона написана, це ж загальновідомо? Тим не менш, автори часто використовують увідні слова: вважається, відомо що, науковці стверджують тощо. Але таке подання інформації вже потребує покликання. Наприклад: вважається, що визволення братів зі змієвого полону відображає визволення від іноземного гніту (див.: [<https://uk.wikipedia.org/wiki/Котигорошко>]).

Якраз Вікіпедія і є джерелом тих знань, які ми називаємо загальновідомими. Ось тому неможливо написати наукову роботу на матеріалі з Вікіпедії, оскільки вона не є джерелом наукових чи перевірених даних. Але її можна використовувати в дуже невеликій кількості як ілюстративний матеріал і як вказівник напрямку для подальших пошуків джерел. Вікіпедія доступна для редагування всім користувачам, тож немає гарантії, що всі вони будуть однаково акуратні і точні, що хтось не пожартує або навмисне не надасть хибну інформацію. Шукайте хоча б одне наукове підтвердження для того, що подається як загальновідоме. Тим паче, що часто воно виявляється просто хибним: всі знають, що філософські проблеми не мають розв’язання – хиба; загальновідомо, що Кант ніколи не покидав Кьонісберг – хиба. Обов’язково перевіряйте загальновідоме!

Покликайтеся вчасно. Покликання на джерело має бути в потрібному місці, тому ставте його одразу, щойно написали цитату. Можна навести згаданий вже фрагмент з Вікі, перші два речення абзацу: «Мотив визволення братів зі змієвого полону, на думку етнологів, відображає визволення від іноземного гніту. Мотив викрадення нареченої вважається відображенням первісної практики переведення її з роду батьків до свого. [4].» Якщо ви

глянете на покликання до цього тексту у Вікі і знайдете відповідне джерело, то будете розчаровані – там нічого немає про визволення від гніту, а лишень про весільні обряди. Чому ж так? Покликання стоїть до всього абзацу (а в абзаці ще три величенькі речення), а не до конкретного речення, у якому виражено важливу для нас думку. У академічній спільноті – це нечесно, оскільки створює ілюзію покликання, і недоброчесно, оскільки неявно приписує автору джерела, на яке дане покликання, невластиву йому тезу. Часто це буває наслідком того, що автор розставляв посилання набагато пізніше після написання тексту і просто забув, де закінчується цитатія. Тому ставте посилання одразу як пишете текст. Адже сутність наукового покликання полягає у тому, що читачу дається можливість перевірити, підтвердити, відтворити і використати цитоване джерело. Якщо автор не дає такої можливості, це порушення академічної доброчесності. Відтак, покликайтеся вчасно.

Пишіть власний текст. Неможливо написати науковий текст лишень на цитатах, байдуже, прямих чи непрямих. Науковий текст має містити думки, висновки автора, певний власний матеріал. Але якщо стаття складається лише з цитат – це не стаття, це навіть не реферат, бо й той передбачає авторський внесок у вигляді систематизації чи оцінки актуальності прочитаного тексту. Не зловживайте цитуванням, пишіть власний текст. Уточнюйте, критикуйте, порівнюйте, доповнюйте, застосовуйте, інтерпретуйте – наука передбачає багато методів, які дають змогу зробити власний внесок. Тож, пишіть власний текст.

Будьте чесними. Чи можна сподіватися, що викладач закриє очі, чи не помітить, якщо Ви неправильно оформите список джерел чи залишите пару чужих абзаців без покликань? Або сподіватися, що ніхто не помітить незазначені сторінки, або неправильно розставлену нумерацію, або й просто неправильні джерела. А може ніхто й перевіряти не буде? Це хибна думка. Викладач буде перевіряти. І він буде чесний, оскільки це його доброчесність – оцінити чесно. Немає сенсу говорити – я ж старався! Бо оцінюється кінцевий результат. Немає сенсу питати – а скільки відсотків плагіату допустимо в роботі? Бо відповідь – нуль. Дивно виглядає питання – а як взнати, чи є у мене плагіат? Бо плагіат – це однозначно свідомий вчинок: якщо студент вкрав чужий текст, ідею, результат – це плагіат. Дивно обурюватися – як це викладач з першого погляду визначає, що в роботі плагіат? Бо викладач – професіонал, він знає цю тему, ці тексти і основних авторів. Це його робота – бути обізнаним і вміти дати оцінку вашій роботі. Будьте чесними і ваша робота буде високо оцінена.

Працюйте самостійно, але звертайтеся за керівництвом до викладача. Це завдання викладача – скерувати вас у вірному напрямку: вибір теми, план, підбір літератури, – саме у цьому Вас спрямує викладач. Спрямує, але не зробить за вас. А ваше завдання – виконати наукову роботу з максимальною користю. Самостійно виконана робота збагачує ваш досвід і знання, підіймає самооцінку і ваш статус в очах інших. Добре виконана робота дає додаткові

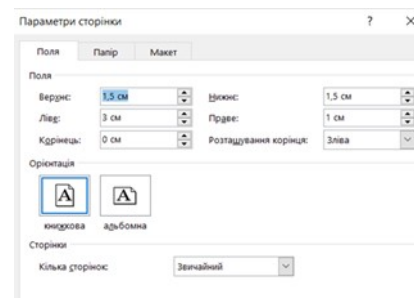
бали і може бути опублікована. Загальновідомо, що робота, один раз опублікована в інтернеті, залишається там назавжди і може бути відшукана там бозна через скільки років, коли у її автора вже буде інше життя. Тому вона має бути якісною, чесною і власною. Щоб у будь-який час слугувати не приводом для насмішки, а прикладом доброчесності.

Отже принципи академічної доброчесності – необхідні внутрішні етичні вимоги на шляху до опанування науковим фахом. Не менш важливими є зовнішні – формальні вимоги до оформлення статті.

V. Вимоги до оформлення статті

1. Загальні вимоги до оформлення статті:

- мова тексту – українська;
- параметри сторінки: верхнє і нижнє поля **1,5 см**, лівє – **3 см**, правє – **1 см**, орієнтація книжкова;
- види використовуваних символів:
 - лапки «»»,
 - тире –,
 - пробіл завжди одинарний;
- посилання на цитовану літературу повинні мати такий вигляд: [3, с. 45];
- ім'я цитованого автора вказується в наступному порядку: Прізвище Ініціали (приклад: Сковорода Г. С.).

2. Оформлення шапки статті

- Назва набирається шрифтом **Times New Roman 16** кеглем, всі букви **заголовні**, розташування **по центру**, міжрядковий інтервал **1,15**, без абзацного відступу, накреслення шрифту **жирне**.
- Автор статті вказується в наступному вигляді: 1 рядок – **прізвище, ініціали**, 2 рядок – **факультет, група**. Шрифт **Times New Roman 14** кеглем, накреслення **просте**. Розташування **по центру**, без абзацного відступу, інтервал після заголовка – 2 рядки **12 кеглем** з міжрядковим інтервалом в **1,15**.
- Також слід вказати наукового керівника наступним чином: **посаду, звання, прізвище та ініціали**. Шрифт **Times New Roman 12** кеглем, накреслення – **курсив**. Розташування **по центру**, без абзацного відступу, інтервал після поля «автор» – 1 рядок **12 кеглем** з міжрядковим інтервалом в **1,15**.

Приклад оформлення шапки статті:

ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ТЕОРІЇ СТИЛЮ

Гончар В. А.

Факультет мистецтв, МХК- 19

Науковий керівник: канд. філос. наук, доц. Балута Г. А..

3. Стил ь оформлення основного тексту

Текст статті набирається шрифтом **Times New Roman 12** кеглем, накреслення **просте**, з міжрядковим інтервалом в **1,15**, абзацний відступ **1,5 см**, вирівнювання **по ширині**.

Приклад оформлення основного тексту:

Співставлення і узагальнення наведених трактувань дозволяє зробити висновок, що стиль хоча і розглядається з позицій художньо-естетичного значення, проте виступає не лише естетичною категорією.

VI. Оформлення списку використаних джерел

Оформлення списку використаних джерел здійснюється відповідно до наступних вимог та правил.

1. Список джерел до статті починається словом «Література», що подається шрифтом Times New Roman, 12 кеглем, накреслення шрифту жирне.

2. Список використаних джерел укладається в алфавітному порядку. Якщо крім українських джерел автор статті використовує також іншомовні, то спочатку розміщуються усі джерела, назви яких подано кирилицею, а потім в алфавітному порядку зазначають джерела, що використовують латинський алфавіт.

3. Оформлення списку використаної літератури здійснюється відповідно до державного стандарту ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»

4. Текст зі списку літератури подається з інтервалом в 1,15, абзацний відступ 1,5 см, вирівнювання по ширині.

5. Назви книг, збірників, монографій, статей, журналів тощо подаються повністю. Якщо використовується розділ книги або частина періодичного видання (збірника наукових праць або журналу), то назва розділу або статті подається простим накресленням, а назва книги чи періодичного видання – курсивом.

6. Якщо в назві є двокрапка, то перед і після цього знаку ставиться пробіл.

7. Назви міст у бібліографічному описі джерела завжди пишуться повністю.

8. Якщо в списку використано статті, то рекомендовано вказувати їх DOI – digital object identifier – цифровий ідентифікатор об'єкта, тобто номер, що присвоюється цифровим об'єктам інтелектуальної власності задля їхньої ідентифікації. Приклад DOI: 10.31812/apd.v0i22.4443. (Так, якщо зробити пошуковий запит за цим цифровим ідентифікатором, то знайдете статтю Я.В. Шрамка «Основні напрямки та проблеми аналітичної метаетики», опубліковану в 22 випуску збірника наукових праць «Актуальні проблеми духовності», 2021 р.). Пошук за DOI часто буває простіший і швидший, ніж пошук за назвою статті чи автором. Тому, вказуючи DOI, ви допомагаєте тим, хто буде читати вашу статтю і зацікавиться подальшим вивченням теми, а також це комплімент у бік автора, визнання його інтелектуальної праці.

9. Нижче подано приклади оформлення джерел. Якщо ви не можете самостійно скласти список літератури, скористайтеся онлайн-генераторами посилань. Одним із прикладів таких генераторів є grafiati.com. Проте навіть після отримання готового посилання наполегливо рекомендується перевірити його відповідно до цих вимог.

Характеристика джерела	Приклади оформлення бібліографічного посилання
Книга: один автор	1. Арендт Х. Джерела тоталітаризму. Київ : Дух і Літера, 2005. 540 с. 2. Кант І. Критика практичного розуму / пер. з нім. І. Бурковського. Київ : Юніверс, 2004. 504 с.
Книга: два або три автори	1. Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основи філософії : навчальний посібник. Харків : Право, 2003. 352 с. 2. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія : підручник. 2-ге вид. переробл. і доп. Київ : Академвидав, 2007. 592 с.
Книга: чотири автори	Інновації : навч. посіб. / Гуревич Д. Т., Чекан О. С., Грибан О. М., Макарова В. В. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 389 с.
Книга: п'ять і більше авторів	1. Філософія : підручник / Г. А. Заїченко та ін. Київ : Вища школа, 1995. 455 с. 2. Філософія : підручник для студентів вищих закладів освіти / І. В. Бичко та ін. Київ : Либідь, 2001. 457 с. 3. Філософія : теоретичний курс : навч. посібн. для студентів закладів вищої освіти / Я. В. Шрамко та ін. ; за заг. наук. ред. Я. В. Шрамка. Кривий Ріг : Криворізький державний педагогічний університет, 2021. 263 с.
Книга: є одночасно автор(и) та редактор(и)/упорядники	Історія філософії в термінах : термінологічний словник / упоряд. А. І. Абдула, Н. П. Козаченко, О. П. Панафідіна. Кривий Ріг : Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2013. 175 с.
Книга: за редакцією / Без зазначення авторів	Філософія : навч. посіб. 6-те вид. / за ред. І. Ф. Надольного Київ : Вікар, 2006. 264 с.
Багатотомні видання	Локк Дж. Розвідка про людське розуміння : у 4 кн. / пер. з англ. Н. Бордукова. Харків : Акта, 2007. Т. 1. 152 с.

Автореферат и дисертацій	Брюховецький М. М. Знання як соціально-економічний чинник розвитку інформаційного суспільства : автореф. дис. канд. філос. наук : 09.00.03; Дніпро, 2018. 21 с.
Дисертації	Панафідіна О. П. Концепції кінця історії і проблема альтернативності історичного процесу : дис. ... канд. філософ. наук : 09.00.03. Кривий Ріг, 2009. 199 с.
Частина видання: книги	1. Баумейстер А. Ідея модерну і традиція Заходу. <i>Біля джерел мислення і буття. Вибрані філософські етюди</i> . Київ : Дух і Літера, 2012. С. 21–46. 2. Ортега-і-Гасет Х. Бунт мас. <i>Вибрані твори</i> . Київ : Основи, 1994. С. 15–139.
Частина видання матеріалів конференцій (тези доповіді)	Оліфер О. Є. Анімалізм як напрямок у розв’язанні проблеми ідентичності особистості. <i>Теорія і практика актуальних наукових досліджень</i> : матеріали III Міжнар. наук.-практ. Конф., м. Запоріжжя, 28-29 вересня 2018 р. Херсон : Видавництво «Молодий вчений», 2018 р. Ч. 2. С. 127–130.
Частина довідкового видання (стаття в енциклопедії)	Булатов М. Абсолют. <i>Філософський енциклопедичний словник</i> / за ред. В.І. Шинкарука та ін. Київ : Абрис, 2002. С. 1.
Частина продовжуван ого видання	Шрамко Я. В. Аналітична соціальна та політична філософія. <i>Актуальні проблеми духовності</i> . Кривий Ріг, 2019. Вип. 20. С. 1–17.
Частина періодичного видання (журналу, газети)	1. Абдула А., Балута Г. Принцип розуміння як методологічна платформа еколого-дискурсивної парадигми. <i>Вісник Львівського університету : філософсько-політологічні студії</i> . 2020. № 30. С. 9–16. 2. Коваль Л., Коваль П. Переваги дистанційної роботи. <i>Урядовий кур’єр</i> . 2017. 1 листоп. № 205. С. 5.

Електронні ресурси	<ol style="list-style-type: none"> 1. Україна очима дітей : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017). 2. Мішалова О. Національна ідея, національна ідентичність та історичний наратив культурної конвергенції. <i>Актуальні проблеми духовності</i>. Кривий Ріг, 2021. Вип. 22 С. 195–214. DOI : https://doi.org/10.31812/apd.v0i22.4528
Іншомовні видання (оформлюються типово за видом джерела)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bell D. <i>The Coming of Post-Industrial Society : A Venture of Social Forecasting</i>. New York : Basic Books, 1973. 375 p. 2. Deutsch H. Identity and General Similarity. <i>Philosophical Perspectives</i>. 1998. № 12. P. 177– 200. 3. Rickert H. <i>Kulturwissenschaft und Naturwissenschaft</i>. Tübingen : Verlag von Mohr, 1926. 550 s. 4. Thomson J. J. People and Their Bodies. <i>Contemporary Debates in Metaphysics</i> / edited by T. Sider, J. Hawthorne, and D. W. Zimmerman. Malden : Blackwell Publishing, 2008. P. 155–176.

Оформлення покликань у тексті

Покликання – це фрагмент, уривок, частина будь-якого тексту, який цитують у науковому тексті. Покликання містить точне зазначення джерела і сторінки, з якої цитується уривок. Цитувати текст можна прямо або непрямо.

Пряме цитування – подання фрагменту іншого тексту дослівно, без змін. Пряма цитата обов’язково береться і лапки. *Непряме цитування* – не дослівне викладення суті тексту іншого автора через переказ або парафраз. Непрямі цитати не беруться в лапки, але після них обов’язково повинно зазначатися покликання на джерело. Не вказування покликання після непрямого цитування може розглядатися як плагіат. Тому слід робити покликання на всі запозичені думки.

Є кілька способів робити покликання. У збірнику «Юнософія» рекомендуємо подавати покликання в квадратних дужках, зазначаючи номер джерела зі списку використаних джерел та сторінку, з якої взята цитата. Наприклад: [1, с. 365], де 1 – номер джерела з бібліографічного списку в кінці вашої статті, а 365 – номер сторінки. Якщо цитата розміщується на двох сторінках, то покликання буде виглядати так: [1, с. 365-366].

Для електронних джерел, що не мають сторінок, покликання виглядає так: [4], де цифра вказує на номер джерела в бібліографічному списку. У свою чергу, джерело під цим номером, повинно бути оформлене як електронне. Якщо в електронного ресурсу є сторінки, наприклад, ви

користується електронною версією статті, то слід в покликанні зазначити також і номер сторінки. Покликання на англомовні джерела можна також оформити так: [1, р. 365], або [1, pp. 365-366].

Приклади оформлення списку літератури:

Література

1. Арендт Х. Джерела тоталітаризму. Київ : Дух і Літера, 2005. 540 с.
2. Баумейстер А. Ідея модерну і традиція Заходу. Біля джерел мислення і буття. *Вибрані філософські етюди*. Київ : Дух і Літера, 2012. С. 21–46.
3. Мішалова О. Національна ідея, національна ідентичність та історичний наратив культурної конвергенції. *Актуальні проблеми духовності*. Кривий Ріг, 2021. Вип. 22 С. 195–214. DOI : <https://doi.org/10.31812/apd.v0i22.4528>
4. Шрамко Я. В. Аналітична соціальна та політична філософія. *Актуальні проблеми духовності*. Кривий Ріг, 2019. Вип. 20. С. 1–17.
5. Bell D. *The Coming of Post-Industrial Society : A Venture of Social Forecasting*. New York : Basic Books, 1973. 375 p.